

Çocuk Koruma Sisteminde Okul Sosyal Hizmetinin Yeri: Olgu Sunumu

Özgür Sağlam

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü

saglamozgurr@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1307-9267

Özlem Salman

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü

ozlem.salman@outlook.com

ORCID: 0000-0003-0483-4187

Öz

Çocuk koruma sistemi içerisinde aile, eğitim, sağlık, adalet bakanlıkları ve yerel yönetimlerin yer aldığı çocuğun tam bir iyilik hali için gerekli bütün tedbirleri alan koruyucu-önleyici çalışmalar yapan, çocuğun suça sürüklendiği veya korunmaya muhtaç çocuk statüsüne geldiğinde ise tedavi ve rehabilite edici programları uygulayan her ülkenin kendi kanunları kapsamında uygulamaya koymuş olduğu kompleks bir sistemdir. Bu sistemde çocukların madde kullanmaması, kriminal suçlara karışmaması, her türlü istismara maruz kalmaması için gerekli tedbirler alınarak çocukların özellikle okul sistemi içinde kalması sağlanarak istismar durumu önlenmeye çalışılır. Bazı çocuklar sunduğumuz vakada olduğu gibi okul sistemi içerisinde fark edilemeyen istismara maruz kalmaları beraberinde madde kullanımı ve cinsel istismar gibi durumları ortaya çıkarır. Aşağıda açıklanan vakada çocuk koruma sisteminin önemli bir bileşeni olan okul sisteminde bazı çocukların nasıl fark edilemediği, bu çocukların istismara maruz kaldığı ve söz konusu durumların önlenmesi açısından okul sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *çocuk koruma sistemi, okul sosyal hizmeti, sosyal hizmet uzmanı.*

Doi: 10.17932/IAU.ASD.2015.007/asd_v08i2006

Makale Geliş Tarihi: 19.04.2022 Makale Kabul Tarihi: 26.05.2022

The Place of School Social Work in The Child Protection System: Case Report

Abstract

Every child protection system, including family, education, health, justice ministries and local governments, takes all necessary precautions for the child's full well-being, carries out preventive and protective activities, and applies treatment and rehabilitative programs when the child is delinquent or becomes a child in need of protection. It is a complex system that the country has put into practice under its own laws. In this system, necessary measures are taken to ensure that children do not use substances, do not get involved in criminal offenses, and are not exposed to any kind of abuse, and the situation of abuse is tried to be prevented by ensuring that children stay within the school system. As in the case we have presented, some children are exposed to undetected abuse while in the school system, resulting in substance use and sexual abuse. In the case described below, it is explained how some children are not noticed in the school system, which is an important component of the child protection system, that these children are exposed to abuse and the necessity of school social work practice in order to prevent such situations.

Keywords: *child protection system, school social work, social worker.*

Giriş

Çocuk koruma sistemi; çocuğun biyo-psiko-sosyal tam bir iyilik halini hedefleyen onun sağlıklı ve mutlu bir hayat şekillendirmesi amacıyla çalışmalar gerçekleştiren ve hizmet sağlayan, sayısız farklı düzence ve organizmayı dahil eden çok kapsamlı bir kavramdır. Bu sistem; çocuğun risklerden müdafaası için farklı alanlarda ve kurum/kuruluşlarda çocukla çalışan, çocukla temas eden, bu alanda eğitim almış olan tüm meslek elemanlarının mikro-mezzo-makro uygulamalarını çocuğun yüksek yararına gözettiği çalışmaları kapsayan komplike bir sistemdir.

Bu sistem içerisinde, çocuğun biyo-psiko-sosyal, sağlık, her gelişim aşamasında eğitim, risk etmenlerinden uzak güvenlik, sağlıklı bireylerin yetiştiği barınma, çocuk yetiştirme konusunda eğitimlerin verildiği ve ebeveynlik rollerinin öğretildiği danışmanlık gibi çeşitli alanlarda refah seviyesinin artırılması amacıyla çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu koruma sisteminde yer alan mesleklere bakıldığında sağlık, eğitim, adalet, barınma, emniyet, koruma vb. gibi çeşitli alanlarda hizmet sunan sayısız meslek elemanı, çocuğun refahı ve himayesi amacıyla farklı mesleki odaklarda son derece önemli misyonlar üstlenmektedir. Burada, çocuğun faydasına yönelik tüm birimlerdeki ekipler etkin bir koordine

halinde çalışmaktadır. Bu koordinasyon ve birimlerin birbirleriyle iletişimi ne kadar etkin ve sistematik olursa ülkedeki çocukların korunması ve sosyal hizmet faaliyetlerine erişimi o denli yüksek seviyede olur.

Çocuk koruma sistemi başlıca, tanımlama, önleme ve müdahale aşamalarından oluşmaktadır. İlk aşamada, çevresel riskler saptanarak yüksek riskli öğrenciler tespit edilir. Daha sonra önleme aşamasında, davranışın eyleme geçmesi durdurularak koruyucu bir ortam oluşturulması sağlanır. Son aşamada ise risk grubunda olan veya zarara uğramış çocuğun desteklenerek bireysel veya grup çalışmalarına katılması sağlanarak müdahale edilir (Bilgin, 2020:27).

Sosyal hizmet uzmanlarının okullarda üstlendiği sorumluluklara baktığımızda, öğrencinin ihtiyaçlarının tespiti, program planlama ve değerlendirme, öğrenci odaklı hizmet etme, savunuculuk, konsültasyon, iş birliği ve yönetim/organizasyon görevlerini sayabiliriz (Nadir ve Aktan, 2015:82). Okullarda çalışan sosyal hizmet uzmanları sınav kaygısı, depresyon, okulu reddetme, anksiyete bozuklukları gibi problemleri uygun biçimde ele alarak okulda öğretmenler ve psikolojik danışmanlar ile okul dışında ise ruh sağlığı alanındaki uzmanlar ile iş birliği içerisindedirler (Özbesler ve Duyan, 2009:22). Bu iş birliğinde disiplinler arası bir yapı oluşmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları yalnızca öğrencilere müdahale etmekle kalmaz, çocuğun varlığını sürdürdüğü okul bölgesi, okul idaresi, diğer çocuklar, aileler, aile içi sorunlar, okula ulaşım gibi öğrenciyi etkileyen her alanı göz eder (Kuli ve Yıldırım, 2019:560). Dünyada öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'nde öğretmenler tarafından uygulanmaya başlanan okul sosyal hizmeti, daha sonra zamanla profesyonel bir süreç haline evrilerek sosyal çalışmacılar tarafından yürütülmüştür.

ABD'de günümüzde her 250 öğrenciye bir SHU önerilmektedir. Türkiye'de 1961'de Sosyal Hizmetler Akademisi kurularak profesyonel anlamda sosyal hizmet eğitimi başlamıştır. 1968'de Ankara Gazi Lisesi, okulda yeni kurulan rehberlik servisinde görevlendirilmek üzere Sosyal Hizmetler Akademisi'nden SHU talep etmiştir ancak Türkiye'de, sosyal hizmet uzmanı sayısının azlığı ve mezunların genellikle sağlık ve sosyal hizmet kuruluşlarında çalışmaları nedeniyle lisenin talebine yönelik görevlendirme yapılamamıştır (Karakuş, 2022:29).

Okul sosyal hizmeti, genellikle ilk ve orta dereceli okullarda uygulanmakla birlikte eğitim faaliyetinin gerçekleştiği her kurumda, yüksek öğretim kurumlarında, rehberlik ve araştırma merkezlerinde uygulanabilir (Yaşar ve Yoldaş, 2019:35).

Çocuk koruma sistemine ilişkin Türkiye'de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın üstlendiği rol çocukların haklarından haberdar olması, çocuğun yüksek yararına olan hizmet modellerinden bakım, danışmanlık ve barınma

tedbirlerini uygulamak, çocukların kötü muameleye karşı istismar ve ihmalden korunarak bu gibi vakaların önüne geçilmesi, vaka oluşması halinde durumdan etkilenen çocuğun psiko-sosyal inceleme ve değerlendirilmesinin yapılarak uygun olan koruma modelini ilgili mahkemeden talep etmek olarak kabaca tanımlayabiliriz.

Sağlık Bakanlığı boyutunda çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyen her türlü tıbbi duruma müdahale etmek ve Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan sağlık tedbirinin uygulayıcısı ve takipçisi olmak diyebileceğimiz gibi cinsel istismar mağduru çocuklarının ifadelerinin alındığı ve adli-tıbbi-psikiyatrik muayenelerinin yaptırıldığı Çocuk İzlem Merkezleri'nin koordinesini sağlamak ve diğer kurumlarla iş birliğini arttırmak durumunu da ekleyebiliriz.

Eğitim kısmına baktığımızda, Millî Eğitim Bakanlığı'nın çocuğun okul sistemi içerisinde tutulması ve çocuğu herhangi bir çete ve/veya suç örgütüne bulaşmasını, üye olmasını engellemek ayrıca Çocuk Koruma Kanunu 5. maddesindeki eğitim tedbirini uygulamak olarak kabaca tarif edebiliriz.

Türkiye'de okula devam eden çocukların ihtiyaç ve problemleri belirgin bir şekilde okul türüne göre değişiklik göstermektedir. Sınavla öğrenci kabul eden Fen Lisesi, Anadolu Lisesi gibi akademik başarısı yüksek okullarda asosyalite, bencillik, stres, iletişim yetersizliği, sorumluluk alamama gibi sorunlar görülürken, akademik başarısı düşük okullarda kavga, bıçak ve silah taşıma, şiddet, çeteleşme, akran zorbalığı, veli ilgisizliği gibi davranışsal problemlere rastlanmaktadır (Yıldız, 2021:861). Problemlerin mekâna göre çeşitliliği nedeniyle sosyal hizmet uzmanlarının, öğrencileri “çevresi içinde birey” yaklaşımıyla değerlendirmesi ve buna uygun olarak sosyal hizmet müdahaleleri geliştirmesi yerinde olacaktır (Yıldız, 2021:864).

Türkiye'de şiddet, taciz, istismar vakaları her geçen yıl artmaktadır. Üstelik bu suçların çoğunluğu saklı kalmakta ve istatistiklere dahil olmamaktadır. Okulu bırakmanın yanında Türkiye'deki eğitim çağındaki 1 milyon 45 bin mülteci çocuk hiç okula başlamamıştır. Türkiye'de, cinsiyet eşitsizliği sıralamasında 145 ülke arasında 130'uncu sıradadır. Ayrıca 15-19 yaş gurubunda okulu bırakma oranı kızlarda %28,2 iken erkeklerde %16,5'tir (Şimşek ve Ocakçı, 2019:70).

Türkiye'de etkin bir “çocuk koruma sistemi” uygulanmasa da Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde il ve ilçelerdeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) müracaatçılara yönelik sosyal hizmet perspektifi ile sorunların çözümüne çare aranmaktadır. RAM birimlerinde mesleğinde uzman kişiler görev almakta, gerektiğinde diğer kurumlarla iletişime geçerek koordineli olarak çalışmaktadır. Bu haliyle yılların önemli bir bilgi ve tecrübe birikimi olarak Türkiye ölçeğinde

önemli bir yer edinmektedir (Yıldız, 2021:860).

Çocuk koruma sisteminde, Adalet Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün azımsanmayacak önemi olduğunu saha çalışmalarındaki vakalardan görebilmekteyiz. Suça sürüklenen çocukların veya korunmaya muhtaç çocukların haklarının savunulması, sürüklenmekte oldukları suç ortamının tespiti ve çocukların bu ortamlardan korunması gibi önleyici rolde olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Çocuğu koruma amacıyla meslek elemanları sosyal hizmet, adalet, sağlık, eğitim gibi birçok farklı alandaki kurumda görev almaktadır. Çocuğu suça sürükleyen etmenlerden korumak amacıyla çalışmalarını sürdüren ekipler çoğu alanda bulunmakla beraber her alanda bulunmamaktadır. Bunlardan biri de eğitim alanıdır.

Eğitim sistemine baktığımızda, okullarda çocuk koruma kapsamında daha çok okul içi çalışmalar yapıldığı ve çalışmaların okul psikolojik danışman ve rehberlik öğretmenleri üzerinden yürütüldüğünü görmekteyiz. Okul içi çalışmaların önemi azımsanmayacak kadar önemli olsa da okulun dışında okulla/aile arasında, okulla/çocuk arasında, çocukla/aile arasındaki ilişkileri detaylı inceleyecek ve bu ilişkiler arasındaki sorunları tespit edip önleme ve rehabilitasyon çalışmaları yapacak bir yapılanmanın henüz uygulanmadığını görmekteyiz.

Okullardaki akran şiddeti, aile içi şiddet, yoksulluk, madde bağımlılığı, çeteleşme, ihmal ve istismar durumları dikkatle izlenerek önleyici tedbirlerin alınması önem arz etmektedir. Ayrıca yaşadığı çevre şartları itibarıyla olumsuz durumlara daha meyilli çocukların karşılaştığı bireysel, ailevi ve okul ile ilgili problemler ihtiyatla takip edilmelidir. Bu gibi çocukların eğitim gördüğü okul çatısı altında tespit edilerek gereken müdahalelerin gerçekleştirilmesi gelecekte karşılaşılabilecek daha olumsuz durumların önüne geçecektir.

Çocuğun eğitim kapasitesini en iyi şekilde kullanabilmesi, eğitim imkanlarına kolayca erişebilmesi ve bu imkanları en verimli şekilde değerlendirmesi amacıyla çocuklara ve çevresine yönelik uygulamaları “okul sosyal hizmeti” olarak tanımlayabiliriz. Okul sosyal hizmeti, bir çocuğa olabileceği gibi çok sayıda çocuğa yönelik de olabilir. Çocuğun/çocukların sorunları ve ihtiyaç duyduğu çözümlere ilişkin ihtiyaçlarının karşılanmasını amaçlar. Bunun için okul dışında da çalışmalar yürütebilirler. Gerektiğinde çocuğun ailesi veya diğer meslek uzmanları ile iş birliği içerisinde öğretmenler, okul idarecileri, okul rehberlik uzmanları, okul psikologları, okul hemşireleri ile koordine halinde çalışırlar.

Okul haricinde görev yapan meslek uzmanları da sürece dahil edilerek çocuğun yararına yönelik daha kapsayıcı bir çalışma yürütülebilir. Aile mahkemesi, avukat veya hâkim, hastanedeki hemşire veya doktor, özel eğitim merkezinde görevli

fizyoterapist, dershanedeki rehberlik uzmanı ile iş birliği sağlanabilir. Böylece çocuğun ihtiyacına ve sorununun çözümüne yönelik okul ve okul haricindeki tüm kaynakların kullanılması sağlanarak tam bir koordinasyon ve iş birliği hali tesis edilir.

Türkiye'de henüz istenilen seviyede yaygınlaşmış olmasa da dünya uygulamalarına baktığımızda birçok gelişmiş ülkede "okul sosyal hizmeti" eğitim sistemi içerisinde kayda değer ölçüde yer edinmiştir ve önemli bir psiko-sosyal hizmet faaliyeti haline gelmiştir. Okul sosyal hizmeti, Türkiye'de resmi olarak uygulanmamakta ve kamuda buna yönelik kadro ayrılmamaktadır.

Okul sosyal hizmeti, dünyada hızla gelişen alanlardan biridir. Bu noktada okullarda artan sosyal sorunlar ve Uluslararası Okul Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği'nin (IASSW) çalışmalarının payı büyüktür. Özellikle gelişmiş ülkelerde olmak üzere dünya genelinde 750 binin üzerinde okul sosyal hizmet uzmanının olduğu bilinmektedir (Nadir ve Aktan, 2015: 80). Çocukların sosyalleşmesinde okul ve aile en temel toplumsal kurumlardır. Okul ortamında başlatılacak sosyal hizmet ile çevre, okul ve aile arasında çocuğun yüksek menfaatine yönelik kapsayıcı çalışmalar yapılması gelişimini olumlu yönde etkileyecektir (Gencer ve Kelebek, 2016:310).

Okul sosyal hizmeti, çocuk koruma sisteminin önemli ve vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu parçanın eksik kalması halinde çocukların risk ve tehlikelere karşı korunmasında önleyici tedbirler istenilen başarıyı sağlayamamaktadır. Çocuklara yönelik faaliyet gösteren kurumlar gerekli iş birliğini göstermemekte hatta birbirinden bağımsız çalışabilmektedir. Her kurum kendi hizmet alanında sınırlı kalmak kaydıyla çözüm üretmekte ve çocuğun menfaatine yönelik bütüncül bir hizmet sağlanamamaktadır. Bu durumda da çocuk koruma sistemi kapsayıcı bir hizmet sunmadığı için çocukların riskli durumlarla karşılaşma ihtimali artmaktadır. Aşağıda sunduğumuz olgumuzda olduğu gibi çocuk koruma sisteminin okul ayağındaki eksiklik yaklaşık 5 aydır madde bağımlısı olan, yoksunluk yaşayan, birden çok kez intihar girişiminde bulunan kendi vücutlarını kesen çocukların dahi fark edilmesini zorlaştırmaktadır hatta olgumuzda olduğu gibi bu çocuklar fark edilememektedirler.

Mağdurun Öyküsü

Ben 14 yaşındayım. Ortaokulu'nda okumaktayım. 8. Sınıf öğrencisiyim. Biz 2 kardeşiz. Benden küçük bir erkek kardeşim var. 4 kişilik bir aileyiz. Annem, babam, ben ve kardeşim. İfade için burada olduğumu biliyorum. 29 Kasım 2021'de, okula ilk defa tam gün gitmediğim devamsızlık günümdü. Tacize uğradığım ilk gündü. Okula diye çıktım fakat okula gitmedim. Okul kıyafetlerim

ve çantam üzerimdeydi. Okula vardım, okuldan içeri girdim. Çantamı, 08.20 gibi sınıfıma bıraktım. Sonra derslere girdim. Öğlen arası 13.00'da dışarı çıktım, arkadaşlarım bir döner salonunda beni bekliyordu. Arkadaşlarım bana yemek yaptırıyorlardı. Bende okuldan çıktım ve onların yanına gitmek istedim fakat okulun yanındaki muhtarlığı geçtim. Çamlığın oradaki merdivenleri çıktım. (Okul, çamlık, muhtarlık krokisi beyaz tahtaya çizilerek tarif edildi.) Orada bir ara sokak var: Çamlığın karşısına çıkıyor. Orayı geçerken muhtarlığın önünde iken belimde bir el hissettim. Bir erkek çocuğu idi. Adını bilmiyorum. Saçları kardeşim gibi yanları yok. Kahverengi saçlı, boynunda çizik olan biriydi. Sakalında dudağının yakınında sakal yok. Sakalları uzundu. Siyah sakallı. 20'li yaşlarında gösteriyor. Boyu benden 10-15 cm uzun. Siyah kot pantolon giymişti. Üstünde beyaz bir tişört vardı. Tişörtün üstünde siyah kot ceket vardı. Ayakkabılarını hatırlamıyorum. Belimde el hissedince kimsin diye bağırdım. Ağzımı peçete ile kapattı. Ben peçetenin içinde bulunan parça parça olan bir şey yuttum. Bu olaylar öğlen 13.00 civarında oldu. Uyandığımda metruk harabe bir binada idim. Altım yoktu. Üstüm yoktu. Hepsi soyulmuştu. Okul formam soyulmuştu. Göğüslerimde morluklar vardı. (Ağlayarak anlatılır.) Boynumda morluklar vardı. Telefonumu alt merdivende buldum. Düşmüş sanırım. Hemen üstümü giydim, okula doğru gittim. Saate baktığımda dersler bitmek üzereydi. Derse giremedim. Okul kapısında bekledim. Bir abla beni binada gördü ve ayıplar gibi baktı. Harabeli evden çıktım. Okul kapısından içeri girdiğimde çantamı arkadaşım getiriyordu. Çantamı aldım teşekkür ettim. Annem okulun aşağısında bekler genelde. Aşağı indim. Aşağı köşede annem bekliyordu. Annemi görünce hiçbir şey söylemedim. Eve gittik, evde odamdan hiç çıkmadım gece boyu. Ertesi gün okula gittim. Hiç sınıfın dışına çıkmadım. Okul bitince eve doğru yürümeye başladım; köşede bir kız bekliyordu. Beni kaçırıp bayıltan çocuk; bana bundan sonra hep beraberiz, kapıdan seni kız alacak demişti. Çamlık merdivenin orada beni bekliyordu. Önce gitmek istemedim. Sonra bilmiyorum gittim. Eliyle gel işareti yaptı. Niye gittim bilmiyorum. Arkaya geçtik merdiven çıktık, çamlığın oraya doğru yürüdük. Bana içki içirdi. Orada, 8-9 yaşlarında ağzında kan olan bir kız çocuğu vardı, ağlıyordu. Okulun dışında bekleyen, beni çağıran kızın boyu benden 5-7 cm uzun ve benden 4-5 yaş büyük. Siyah uzun saçlı, benden biraz daha kilolu. Çamlık merdivenlerinin arka tarafına doğru götürdü. Çamlıktan içeri girip yukarı doğru çıktık. Poşetin içinde kahverengi bir şey vardı. Bana içirdiler. Sonra iki erkek geldi. Biri ilk belime dokunan, beni bayıltan bir erkek şahıstı. Biri de maskeli biriydi. Maskesinde beyaz desenler vardı. Uzun boylu, hafif kilolu idi maskeli şahıs. Siyah saçlıydı. Sakalı yoktu. Bir kere maskesini çıkarırken sakalının olmadığını gördüm. Kısa saçlıydı. Bana alkol ve madde içirdiler. Beni çağıran kız beni saçımdan tutarak sürükledi ve çekti. Bende onun saçını çektim. Bana tokat attı. Hep ellerimi bağlar. Ellerimi bağladı. Orada uyuya kalmıştım. Uyandığımda yakam açıktı. Yanımda sadece o küçük kız vardı. O kızda, sonra

gitti; nereye dedim, cevap vermedi. Kız, aşağı doğru koştu. Kalkamadım, midem bulanıyordu kustum. Ne içirdiler bilmiyorum. Buz gibiydim. Ellerim çözülmüştü. Kızı tanımıyorum. Sanırım oda benim gibi öğrenci. Sarı saçlı, kıvrıkcık dalga dalga saçları olan 8 yaşlarında bir kızdı. Uyandığımda ağlıyordu, ağzından kan geliyordu. Beni döven, sürükleyen kız orada değildi. Genelde onlar beraber takılırlar, uyandıklarında yoklardı. Haftada iki defa bu kız ve erkek okulun kapısının aşağısına gelip beni çağırırlardı. Paramı alıp, bana madde verirlerdi. Bu durum 2021 yılının Kasım ayından 2022 yılının Ocak ayına kadar her hafta; haftada iki defa olmak üzere sürdü. En son Ocak'ta aldım. (Uyuşturucudan bahsediyor.) Onlar, paralarını alıyorlardı, bende hiçbir şey demiyordum. Ocak'ta yarım gün devamsızlık yaptım. Onlar, paramı alıyordu; uyuşturucu veriyordu, bende kullanıyordum. Uyuşturucuyu ağızımdan alıyordum. Şimdi, canım istiyor mu bilmiyorum. En son Ocak'ta aldım ve sonra içkiye devam ettim. En son dışı kırmızı acı bir şey içtim. İçtiğimde boğazım yanıyordu. Annem anlamasın diye. Anneme bir şeyler anlatmaya çalıştım, anlayamadı. Göğsüm ağrıyor, kalbim ağrıyor, batıyor dedim. Anlamadı, buralarım (bacaklarım) ağrıyor dedim, anlamadı. Büyüyorsun diye ağrıyordu dedi. Kurtulmak istiyorum, dayanamıyorum; yemin ediyorum dayanamıyorum. Babam, gözümün önünde ağladı; annemle-babam ağlamaz. Gözümün önünde ağladı. Çok kötü hissettim, kalbim yerimden çıkacak gibi hissettim. Benim babam, ağlamaz benim yüzümden ağladı. Bir süre sonra uyuşturucuyu ben istedim. Şeker verdiler bir ara. Şeker dediğim uyuşturucu hap mı bilmiyorum. Yuvarlak şeker çubuğun üstünde. Onu içtikten sonra hareket edemiyordum. Üstümde sigara söndürmüşler çok kez. Genelde bileklerimdeki damarımı sıkar. Bileklerimde izler vardı geçti. Derim soyuldu bir ara. Onları ben soydum. Devamlı kızarıklıklar oluyordu. En son Ocak'ta uyuşturucu aldım. Sonra, canım istedi; ama o kız vermedi. Sürekli o veriyordu, bir ara vermedi. Dövmeye başladı, paramı alıyorlardı ama uyuşturucu vermiyordu. Annem-babam hep sorardı: Gözaltların niye böyle? Niye uyumuyorsun derdi, uykum yok derdim. 2 aydır hiç uyuyamıyorum. Hala uykum yok. Kalbim sıkışıyor, hareket edemeyecek hale geliyorum; yorganları ısırdığım oluyor, sıkıyorum. Bir haftadır devamlı her gün kusuyorum. Dün ve bugün kusmadım. 29 Kasım'da o harabe evde üzerim çıplak uyandığımda ön özel bölgemde kan vardı. (Anatomik resimler üzerine ön özel bölgesini işaretler.) Buralarımda, kan vardı. Morluklar, buralarımda vardı. Özel bölgemin içine bir şey soktuğunu baygın olduğum için hatırlamıyorum. Arka özel bölgemde hiçbir şey yoktu. Bu kız ve bu erkekle çok fazla görüştüm. Günde bir kere oluyor. Hangi günler olduğu belli değil. Görüştüğümde hap alıyordum; 14 Ocak Cuma gününe kadar. Hapları harabe evde alıyordum. (Tahtaya kroki çizer.) Evin kapısı açık şekilde olur; annemle gittik-baktık dün kapı kilitlenmişti. Kendileri, ne zaman gelirse ya oraya geçiyorlardı ya açık alanda kalıyorlardı; ama genelde oraya geçiyorlardı. Beni dövüyordu. Benim özel bölgelerime dokunuyorlardı. O erkek dokunuyordu, ilk erkek. Özel bölge

elbiselerin üstünden dokunuyordu. Elbiselerimi soymadığım için dövmüştü. Aralık ayında dövdü. Dövmesine rağmen üzerimi açmadım. Sonra üstüm çıkarılıyordu sadece. Altım çıkarılmıyordu. Haftada 2 kere veriliyordu genelde kız gelirse. Ben, hapları içtikten sonra benim üstüm açık halde bırakılıp gidiliyordu. Hapları içtikten sonrasını hatırlamıyorum. Özel bölgelerime bir şeyler soktuklarını ayıkken görmedim. En son salı günü, o kızı gördüm. Okulun etrafında yürüyordu. Sonra beni gördü, bana vurmaya başladı. Dövdü, karın bölgelerimde morluklar oluştu. Bana salı günü hap vermedi. Bana hap dışında su, sigara, içki verdi. Para alıyordu benden. En son hapı Ocak'ta kullandım. Beyaz bir hap idi. Topak topaktı. Rengi beyazdı. Küçük küçüktü. Adına madde diyorlar. Dağ Mahallesi'nde Furkan diye bir çocuk vardı. Kız, telefonda konuşurken duydum. Bizim Ege de başladı. Furkan dediğim çocuk bundan ölmüş. Salı günü yanına gittiğimde, bana alkol içirdi. Artık hap vermiyordu. Ben, istedim ama vermedi. Bulamıyorum artık. En son Ocak'ta aldım. Hatırladığım sadece bunlar. Salı günü bana alkol içirip; sigarayı sol avucuma bastırıp gitti. Elim çok kötü oldu. Fotoğrafi var gösterdim avukata. Sağ elimi kelebek adı verilen bıçakla kesti. Bu kişileri görsem tanırım. Erkeklerin bir tanesini görsem tanırım. Tecavüz edeni tanırım. Bana bir uygulamadan ulaşıyorlar. Uygulamanın adı Pinterest (Bu bir fotoğraf uygulaması.) Bende, bunların adresleri ve isimleri yok. Telefonumda kayıtlı değil; ama telefonumda kızın fotoğrafını çekmişim, fotoğraf silinmiş. Buraya gelmeden önce de bakmak istedim, ama silinmiş. Pinterest'teki isimlerini bilmiyorum artık kullanmıyorlar. Başka bir şey kullanıyorlar. Yanlarına gittiğimde kız, telefonumu alıyordu. Bir şeyler yapıyordu; bilgisayara kablo ile bağlıyorlardı. Laptop taşırlar yanlarında. Laptopu bir şeyler yapıp para kazanıyorlar. Madde kullanan veya satan bir kişi daha tanıyorum; erkek. Benimle yaşıt veya büyük. Büyük bir ihtimalle liseye gidiyor; oda öğrenci. Çünkü okul kıyafeti ile görmüştüm onu. Adını hatırlayamıyorum. Kız çocuğuna şikâyetçi olma durumu sorulduğunda; o kız öldürmeden ölmeyeceğim. Biri, benden beni aldığı için, biri kadınların yüz karası olduğu için, diğeri yardım ettiği için; o kızdan ve iki erkekten şikâyetçiyim. "İç ve dış beden muayenesini kabul ederim dedi."

Adli Tıp Muayene Raporu

Litotomi pozisyonunda yapılan genital muayenesinde; Hymenianüler yapıda ve orta enlikte, etli yapıda olduğu görüldü. Vulva ve vajen bölgesinde travmatik özellik tespit edilmedi. Hymende saat kadranına göre saat 9 hizasında kaideye ulaşmayan çentik olduğu, saat 3 hizasında etraf dokuya göre düzensiz kenarlı kısmi yırtık olduğu görüldü. Dış genital organlarda belirgin travmatik lezyon izlenmedi.

Anüs muayenesinde; anüsün normal yapı ve tonusta olduğu, anüste çepeçevre

ekimoz, dıştan içe seyirli yırtık gibi akut livatanın görülebilir bulgularının ve anüs tonusunda azalma, anüsün huni görünümü alması ve anal pililerde silinme gibi kronik livata bulgularının olmadığı ancak anal sfinkterin istemli olması nedeni ile anal ilişkide kayganlaştırıcı madde kullanımı da söz konusu olduğunda livatada objektif bulgu olmayabileceğini, adli tahkikatle elde edilen bilgilerin daha değerli olduğunu,

Yapılan fizik muayenesinde; sol kol orta 1/3 ön yüzde 2x1 cm ekimoz alanı, sol meme üst medialde 1x1 cm kahverengi ekimoz alanı, sol avuç içinde 0,3 cm çapında ciltten koyu yara nedbesi (Şahıs sigara yanığına bağlı olduğunu ifade etti.), sol el bileği medialde 1x0.5 cm yara nedbesi, sol diz üzerinde 2x1 cm kahverengi ekimoz alanı olduğu görüldü.

Sonuç Olarak:

- Hymen kenarlarında saat kadranına göre 3 hizasında kısmi yırtık olduğu, dış genital organlarda travmatik lezyon görülmediğini,
- Anal muayenede akut ve kronik livatanın objektif bulgularının olmadığını; ancak anal sfinkterin istemli olması nedeni ile anal ilişkide kayganlaştırıcı madde kullanımı da söz konusu olduğunda livatada objektif bulgu olmayabileceğini, adli tahkikatle elde edilen bilgilerin daha değerli olduğunu,
- Olayın üzerinden uzun süre geçtiği beyan edilmesi üzerine örnek alınmadığı,
- Çocuğun yaşadığı iddia edilen travma nedeniyle hastanemiz Çocuk İzlem Merkezi Çocuk Ergen ve Ruh Sağlığı Uzmanı tarafından muayenesinin ve takibinin uygun olduğunu,
- Şahsın olay esnasında uyuşturucu kullanma öyküsü bulunduğundan kişiden toksikolojik örneklerin alınmasının uygun olduğu,
- Yapılan fizik muayenesinde tespit edilen lezyonların basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu bildirir tıbbi kanaat raporudur.
.....

Adli Tıp Uzmanı

Çocuk İzlem Merkezi Adli Görüşmeci Değerlendirme Raporu

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talimatıyla adli görüşme yapılmak üzere Çocuk İzlem Merkezi'ne kolluk kuvvetleri nezaretinde getirilen ile adli görüşme

yapılmıştır. Mağdur çocuk ile tarihinde, saat 09:30 da adli görüşme yapılmıştır. Mağduru adli görüşmeye hazırlamak amacı ile yapılan ön görüşmede görüşmenin aynalı odada gerçekleşeceği söylenmiştir ve bu bilgi adli görüşme sırasında kayıt altında tekrarlanmıştır.

..... ile aynalı odada gerçekleştirilen adli görüşmeyi Cumhuriyet Savcısı müdafii izlemiştir. Aynalı odada görüşmeyi izleyen yetkililerin soruları mağdura adli görüşmeci aracılığıyla sorulmuştur.

Adli görüşmenin başlangıcında, tanışma ve görüşme yapılan odanın özelliklerinin anlatılmasından sonra mağdur çocuğun gerçek-yalan ayırımını yapıp yapamadığı değerlendirilmiş, kendisinin GERÇEK-YALAN ayırımını yapabildiği öğrenilmiştir. Bu aşamadan sonra da adli görüşmede mağdurdan kendisi ve ailesi hakkında demografik bilgiler elde edilmiştir. Yapılan adli görüşmenin özeti numaralı ifade tutanağında yer almaktadır. Aynı zamanda yapılan adli görüşmenin tamamı CD kaydında bulunmaktadır.

Mağdur çocuk ile yapılan ön görüşme ve adli görüşmede; mağdurun adli görüşmeci ile işbirliği içinde hareket ettiği, kendisini ifade etmekte zorlanmadığı fakat olay öyküsünü anlatırken zorlandığı, utandığı özel bölgelerinin ismini söylemekten imtina ettiği, uzun sessizlik süreleri sonunda olay öyküsünü anlattığı, yaş grubuna uygun sözel ifadeler kullandığı, adli görüşmede ön görüşme ile uyumlu bilgiler verdiği, kendisine yöneltilen soruları ağırlıklı bir şekilde cevaplandığı ve iletişime açık bir tutum sergilediği gözlenmiştir. Mağdur çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimi kronolojik yaşıyla uyumlu olduğu ve psiko-seksüel gelişiminin farkında olduğu gözlenmiştir.

....'un herhangi bir anomalisinin olmadığı gözlenmiştir. sosyal ilişki ve iletişime açık olup, sosyal ilişki başlatıp, sürdürmekte ve sonuçlandırmaktadır. Sosyal ilişki norm ve kurallara uygun davranış sergileyebilmekte, belirli bir konu üzerinde odaklanabilmektedir.

Bireysel bakımı ve hijyeni yerindedir. Konuşurken ses tonu normale yakın olup sorulan soruları algılayıp uygun cevaplar verebilmektedir.'nun yer zaman yöneliminde herhangi bir problem gözlenmemiş olup, düşünce içeriğinde herhangi hezeyanik bir bulguya rastlanmamıştır.

Kız çocuğunun yaklaşık 4 ay önce yaşadığını iddia ettiği olayı henüz ifade etmesi durumu kız çocuğuna sorulduğunda kız çocuğunun yaşamış olduğu olaydan utandığı, olayı anlamlandıramadığı korktuğu bu sebeple kimse ile paylaşmadığı fakat her geçen gün bu yaşamış olduğu durumun kendisini daha fazla rahatsız etmeye başladığı, rüyalarında görmeye başladığını ifade etmiştir. Kız çocuğunun durumu literatür bilgilerinden edindiğimiz yaşanan olayın olay esnası veya olaydan bir süre sonra anlamlandırılmaması, yaşananların sonradan anlam

kazanılmasıyla çocukta travma yaratıp, çocuğun algı ve düşünce içeriğini olumsuz yönde etkilemeye başlaması durumu ile uyumludur. Kız çocuğunun durumunu, tepkilerini literatür bilgileri travmanın oluşumu ve anlamlandırılması başlıklarıyla açıklamaktadır. Gelişim dönemlerinden ilk- orta ergenlik döneminde olan kız çocuğunun travma sonrası stres bozukluğu belirtilerini (huzursuzluk, öfke, endişe, derslerine ve benzeri akademik çalışmalara odaklanmada zorluk) gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu belirtilerin yaşamış olduğu durumdan kaynaklı olabileceği düşünülmüştür. Bu sebeple çocuk psikiyatrisi tarafından takibinin uygun olacağı düşünülmüştür. Kız çocuğunun uçucu uyuşturucu maddeye alıştırıldığı bu sebeple halüsinojen madde yoksunluğu çektiği yapılan görüşme esnasında yoksunluk içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

.....'nın adli görüşmeci ile işbirliği içerisinde olması, kendisine yöneltilen sorulara ayrıntılı cevap vermesi ve anlatılanların ayrıntılarının arasında tutarsızlık olmaması ayrıca kız çocuğunun anlatımı sırasında yansıttığı duygu durumu göz önünde bulundurulduğunda vermiş olduğu beyanın samimi ve tutarlı olduğu kanaati oluşmuştur.

Bilgilerinize sunulur.

.....

Adli Görüşmec

Psikiyatrik Muayene Raporu

Çocuk İzlem Merkezi'nde yapılan adli görüşme sırasında bulunan savcı talimatı ile; 'nun alınan ifadesi doğrultusunda psikiyatrik muayenesinin Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi tarafından yapılarak rapor düzenlenmesi istenmiştir.

Özgeçmişinde; gencin anne-baba-kardeşi ile birlikte yaşadığı, iki kardeşin büyüğü olduğu, şu anda 8.sınıfa gittiği öğrenilmiştir.

Olay ile ilgili gencin kendisinden alınan öyküde; tanımadığı biri tarafından bayıltıldığı ve uyanığında vücudunda morluklar ve ön özel bölgesinde kan olduğu, ardından eve gittiği, olayı kimseye anlatmadığı, okul çıkışında tanımadığı bir kız gördüğü, onunla gittiği, kendisine madde verdikleri ve şiddet uyguladıkları, bu olayların farklı farklı zamanlarda tekrarladığı ve madde almak için bu kızın okul çıkışları peşine takıldığı, okulda intihar etmeye çalıştığı ve olayların bu şekilde açığa çıktığı belirtilmiştir.

..... ile yapılan psikiyatrik görüşmede yaşından büyük gösteren, giyimi sosyo-kültürel seviyesi ile uyumlu olan kız çocuğu görüşmeye alınmıştır. Sorulara

verdiği cevaplar ve konuşma içeriği yaşına uygundu. Soyut düşünme, yargılama, gerçeği değerlendirme yetilerinin yaşına uygun olduğu saptandı. Klinik olarak normal düzeyde zihinsel işleve sahip olduğu düşünüldü. Çağrışımları düzenliydi, düşünce içeriği gencin görüşmeye olan direncinden dolayı değerlendirilemedi. Algıda varsanısı yoktu. Bellek, yönelim ve dikkati doğaldı. Dışa vuran davranışlarında görüşme boyunca yaşantıları hakkında konuşulurken dirençli tutumu dikkat çekti. Bu direncin kaçınmaya (travmaya ikincil gelişen) mı yoksa korkuya (şahıslar tarafından kötülük göreceği) mi bağlı olduğunun ayırımına varılamadı.

Anneden alınan öyküye göre; sokağa çıkmak istemediği, kimseyi görmek istemediği, sık sık ağladığı ve okulda intihar girişiminde bulunduğu bilgisi edinilmiştir.

Sonuç olarak 'nun yapılan psikiyatrik muayenesinde;

Gencin travmatik bulgularının olduğu, bu nedenle "Sağlık Tedbiri" kararının alınmasının ve en yakın merkezdeki Çocuk Psikiyatri Polikliniği'nden düzenli takip ve tedavisinin yapılmasının gencin yararına olacağı kanaatini bildirir hekim raporudur.

.....

Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları Uzmanı

Sonuç

Her okulun, her ülkenin, her bölgenin ihtiyaçları ve sorunları farklılık göstermektedir. Öğrenci ve aileleri için hangi yaklaşımın göz önüne alınacağına karar verme sürecinde bu farklılıklar mutlaka dikkate alınmalıdır (Franklin ve Streeter, 1995:781'den aktaran Duman, 2001).

1943'te Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaya başlanan "okul sosyal hizmeti" zaman içinde yerleşik hale gelmiş ve ülkede önemli bir hizmetler ağı haline gelmiştir. Gelişmiş ülkelerde okullara sadece bir eğitim kurumu olmanın ötesinde bir işlev yükleyen "okul reformu" tartışılır hale gelmiştir. Buna göre okul ile diğer beşerî hizmetler arasında bağ kurularak eğitim kalitesinin artırılması ve çocukların eğitim sürecinden azami ölçüde faydalanması hedeflenmektedir. Bu süreçte sosyal hizmet mesleği ve uzmanlık alanının yeniden tanımlanmasıyla son on yılda ABD'de yoksulluk, aile içi şiddet, ciddi fiziksel ve ruhsal bozukluklar yaşayan ailelere yönelik eğitimciler ile sosyal hizmet uzmanları yeni ortak hedefler belirleme ihtiyacı içinde olmuştur (Duman, 2001).

"Okul reformu" kapsamında öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik azami ve etkili

hizmet sunmak amacıyla okul ile diğer beşerî hizmetlerin iş birliği ve koordine halinde olması önemlidir (Franklin ve Streeter, 1995:781'den aktaran Duman, 2001).

ABD'de olduğu gibi benzer olarak Türkiye'de de okul reformuna ihtiyaç duyulmaktadır. Okul reformu ile okullarda sadece eğitim faaliyetinin ötesinde çocukların ruhsal ve bedensel ihtiyaçlarına yönelik hedefler belirlenerek buna yönelik çalışmalar yapılabilir. Okul ile diğer kurumlar arasında iş birliği yapılması halinde çocuklar ve ailelerinin ihtiyaç ve sorunlarının çözümüne yönelik yönelik daha sağlam bir temel kurulabilir. Türkiye'de, çocuk koruma sistemi/çocuk koruma ağının daha işlevsel hale gelmesi için "okul sosyal hizmeti" çalışmalarının acilen başlatılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığı'nın, okul sosyal hizmeti faaliyetine yönelik acilen gereken kadro ihdasını vermesi gerekmektedir. Böylelikle okula devam eden çocukların risklere maruz kalması azalacak ve ihtiyaç ve sorunlara hızlı ve etkili müdahalede bulunabilmesi mümkün olabilecektir.

Yazar Katkısı

Özgür SAĞLAM: Analiz, yorum, makale yazımı

Özlem SALMAN: Kaynak tarama

Kaynaklar

- Bilgin, Ö. (2020). Çocuk Koruma Hizmetlerinde Çocuk İhbar ve Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 26-37.
- Duman, N. (2001). Türkiye İçin Yeni Bir Sosyal Hizmet Alanı Olan Okul Sosyal Hizmetinin Kapsamı ve Sosyal Mesleği İçindeki Yeri. A.M. Aktaş, (Ed.), *Prof. Dr. Nihal Turan'a Armağan: Sosyal Hizmette Yeni Yaklaşımlar ve Sorun Alanları* içinde (91-102). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- Gencer, T. E. ve Kelebek, G. (2016). Okul Sosyal Hizmeti Perspektifinden Eğitim Sisteminin Eleştirel Bir Analizi: Eğitim Sorunları ve Eğitimde Fırsat Eşitsizliği. *Türkiye'de Sosyal Hizmet Uygulamasının 50. Yılı: İnsan Değer ve Onurunu Yüceltmek*. Sosyal Hizmet Sempozyumu, 2015, Manisa.
- Karakuş, B. (2022). Türkiye'de Okul Sosyal Hizmetinin Durumu "Kararlar ve Dayanaklar. *Sosyal Hizmet "SOCIAL WORK"*, 28-47.
- Kuli, G. ve Yıldırım, Ş. (2019). Rehberlik Öğretmenlerinin Okul Sosyal Hizmetine İhtiyaç Duydukları Sorun Alanlarının Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 555-582.
- Nadir, U. ve Aktan, M. C. (2015). Okul Sosyal Hizmeti ve Okul Sosyal Hizmet Uzmanının Rollerine İlişkin Bir Tartışma: Kurgusal Bir Vaka Sunumu. *Sağlık ve Toplum*, 25(3), 78-88.
- Şimşek, E. ve Ocakçı, A. F. (2019). Çocuk Koruma İlkeleri: Avrupa ve Türkiye Verileri. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 18(2), 61-72.
- Özbesler, C. ve Duyan, V. (2009). Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 17-25.
- Yaşar, C. ve Yoldaş, R. (2019). Türkiye'de Okul Sosyal Hizmetinin Gerekliliği: Nazilli Örneği. *Sosyal Hizmet "SOCIAL WORK"*, 31-49.
- Yıldız, H. (2021). Rehber ve Psikolojik Danışmanların Okul İklimindeki Sorunlarla İlgili Görüşleri ve Okul Sosyal Hizmeti. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(77), 857-865.